

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№10

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 1832 sahifa.

2025-yil, 31-oktyabr

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	13
Muxiddin Kalonov	
MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR: IQTISODIY MOHIYATI, QO'LLANILISHI VA RIVOJLANISHI.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAVDO KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STATISTIK TAHLIL USULLARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	24
Sabirova Oysuluv Shonazarovna	
KORXONANING MEBEL MAXSULOTLARI BOZORIDAGI O'RNINI KENGAYTIRISH USULLARI	30
Musayeva Shoirazimovna	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA KO'RSATKICHLARI TIZIMINING FUNKTSIONAL JIHATI.....	35
Alabayev Sobitxon	
MAMLAKATIMIZDA MAHSULOTLARNING MUVOFIQLIGINI BAHOLASH AMALIYOTI.....	40
Zakirov Ansabxon Akaidinovich	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	48
Саидахмедова Аида Мирзаевна	
KORXONALAR FAOLIYATIDA DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNI BOSHQARISH	55
Mirzayev Ozod Furkatovich	
AHOLI PUL DAROMADLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI EKONOMETRIK TAHLIL.....	59
Qodirov Farrux Ergash o'g'li	
BUDJET RESURSLARI SHAKLLANISHIDA HUDUDNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH VA MOLIYAVIY BARQARORLIK.....	64
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY RIVOJLANISHI TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	69
Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
МЕТОДИКА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	73
Минутдинова Лилия Тагировна, Машарипов Озод Алимович	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО	78
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SMART TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI	84
Sobirjonov Muxiddin Toxirjon o'g'li	
TO'LOVGA QOBILIYATSIZLIK HOLATIDAGI KORXONALARDA TUGATISH BALANSINI TUZISH.....	90
Nabiyev Gofurjon Nosirjon o'g'li	
O'ZBEKISTON SANOATINING "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TAYOTGANLIGI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR	96
Habibullayev Oybek Asliddin o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT KONTSEPTSIYASINING EVOLYUTSIYASI VA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	102
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI CHET EL INVESTITSIYALARINING MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI	107
Raxmatov Adxam Itolmasovich, Boynazarova Matluba Xatamovna	

HUDUDIY IJTIMOY TENGLIK VA KAMBAG'ALLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURLARI OMILLARI.....	114
Durumov Temur G'olibovich	
TRANSPORT TARMOG'I VA MILLIY IQTISODIYOTNING ASOSIY TARMOQLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI MODELASHTIRISH (SURXANDARYO VILOYATI MISOLIDA)	121
Turayev Baxtiyor Ergashevich, Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li	
РОЛЬ ЭНЕРГЕТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA UNDA SIFAT MENEJMENTINING ROLI.....	139
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA'RIDAN FOYDALANUVCHILARGA SOLIQ SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	145
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM INDUSTRIYASIDA INNOVATSION BIZNES-MODELLAR.....	151
Shaxinabonu Choriyeva	
AVTOTRANSPORT – EKSPEDITSIYA XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING KONTSEPSIYASI	157
Ergasheva Mukhabbat Abdusamatovna	
“YASHIL” ENERGIYA ISHLAB CHIQUVCHI KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	163
Toshtemirov To'liqin Toirjonovich	
DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEKANIZMLARI.....	166
O. Nurmuradov	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI	171
Meyliqulov Shaxboz Xolmamat o'g'li	
СВЯЗНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	176
Ташматов Гайрат Ровшанович, Содиков Авазбек Мадаминович	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI TURIZM SOHASINI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	183
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI.....	187
Saidrahmatova Zuhraxon Saidazim qizi	
O'ZBEKISTON KONCHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISH VA INNOVATSION XAVFLARNI KAMAYTIRISH STRATEGIYALARI	192
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI.....	196
Xuramov Zafar Rajabaliyevich	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARIDA XOMASHYO TA'MINOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	201
Zakirov Abduazim Abdurashidovich	
НОВЫЙ ЭТАП ПРИМЕНЕНИЯ РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	206
Махкамов Ибраим	
O'ZBEKISTONDA SUG'URTA BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI.....	213
Kushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o'g'li	
GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOT NAZARIYASI.....	217
Mo'yidinov Xurshidbek Abdullayevich	
DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI	221
Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li	

BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA YERISHISHDA SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO'LLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH (XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI MISOLIDA)	227
Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ЕГО РОЛЬ В УПРАВЛЕНИИ РИСКАМИ В БИЗНЕСЕ.....	233
Ягудин Дмитрий Рустамович	
RESURLARNI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARNING MILLIY SOLIQ TIZIMIDA QO'LLASH MASALALARI	240
Nasimdjanoov Yunusjon Zoxidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI UCHUN QO'LLANILAYOTGAN SOLIQQA TORTISH MEXANIZMLARI	246
Akbarov Akramjon Ibragimzhonovich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA "YASHIL" MARKETINGNI JORIY ETISHNING DOLZARB JIHATLARI	250
Bazarova Fayyoz Tuxtamurodovna	
INSON KAPITALI VA IQTISODIYOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI.....	255
Muzaffar Raximov	
UY-JOY KOMMUNAL XO'JALIGINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	259
Odamboyev Oybek Ravshanbek o'g'li	
INTERNATIONAL ORGANIZATIONS' APPROACHES TO ATTRACTING INVESTMENT IN HUMAN CAPITAL	268
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	273
Vohobov Hikmatillo Ma'mirjon o'g'li	
ФОРСАЙТ И ЭКОНОМИЧНЫЕ ИННОВАЦИИ КАК ДРАЙВЕРЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТОРГОВЛИ САМАРКАНДА	280
Тохинова Гуллола Миркамолевна	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA KASB-HUNAR TA'LIMI BITIRUVCHILARINING O'RNI	287
Toshpulatov Sherzod Xaydarkulovich	
DIGITAL TECHNOLOGIES IN ECOTOURISM: INNOVATIVE STRATEGIES FOR ADVANCING GREEN TOURISM	292
Barno Erkayeva	
AGROTURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	296
Baymuradova Iroda Shermamatovna, Mardonova Zarifa Numonjonovna	
DAVLAT BUDJET NAZORATI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	301
B.Sh.Mirzayev	
YOSHLAR BANDLIGIDA KO'NIKMALAR NOMUTANOSIBLIGI MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	307
Raxmatxo'jayev Axrorxo'ja Akmal o'g'li	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI BAHOLASH.....	311
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ И ИХ РОЛЬ В РАЗВИТИИ БАНКОВСКОГО БИЗНЕСА.....	317
Рахимходжаева Нодира Саидрахаловна	
QISHLOQ XO'JALIGI TA'MINOT ZANJIRI JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	323
Ermonov Farrux	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI SHAKILLANTIRISH JARAYONIDA MOLIVAVIY NAZORATNI INNOVATSION TA'LIM YO'NALISHLARINI YO'LGA QO'YISH ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	329
Turg'unov Bahtiyor Nuriddinovich	

MARKAZIY OSIYODA SUV RESURSLARINI BOSHQARISH VA HAMKORLIKNING DOLZARB MASALALARI	334
Amanbaev Amanali Orazbaevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI TURDAGI LOGISTIKA XIZMATLARINING USLUBIY ASOSLARI.....	338
Z. Teshayev	
O'ZBEKISTON AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARI SOHASINING AMALDAGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	343
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
KORPORATIV BOSHQARUVDA LEADERSHIP 4.0 TAMOYILLARINI JORIY ETISH SAMARADORLIKNI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	349
Ismailov Allayor Rashidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASH MASALALARI	355
Yusupov Farxod Adamboyevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISHNI USTUVOR YO'NALISHLARI	359
Abdullaeva Nilufar Javdat qizi	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING SOLISHTIRMA EKONOMETRIK MODELLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	363
Saatmurotov Shohrux Zafar o'g'li	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR	369
Abdurazaqov Jasur Abdunasimovich	
RAQAMLI PLATFORMALAR YORDAMIDA NORASMIY VA YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHNING QO'SHIMCHA IMKONIYATLARI TO'G'RSIDA.....	374
Nasrullayev Hikmatullo Habibulloyevich	
O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH MAQSADIDA "XIZMATLAR IPOTEKASI" MOLIYAVIY INSTRUMENTLARINI AMALIYOTGA JORIY QILISH MASALALARI	379
Uskenbayeva Dilnoza Boxodir qizi	
ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ КАПЕЛЬНОГО ОРОШЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЛЫВАНИИ ЛУКА В ДЖИЗАКСКОЙ ОБЛАСТИ.....	384
Суюнов Шохзодбек Мурод угли	
XORIJIY DAVLATLAR SANOAT IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH TAJRIBASI (YAPONIYA, KOREYA VA GERMANIYA MISOLIDA)	389
Mansurova Sayyora Baxtiyor Kizi	
KORXONALARDA ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARI HISOBGA OLIISHDA XORIJ TAJRIBASINI QO'LLASH	395
Raxmatov Baxriddin Baxtiyor o'g'li	
PECULIARITIES OF THE IRRIGATION WATER DELIVERY PAYMENT IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	399
Muminov Sherzod Kholmirzaevich	
DIGITALIZATION OF AGRICULTURAL PRODUCTS FOR EXPORT	404
Azimov R.B.	
AHOLI JON BOSHIGA UMUMIY DAROMADLAR HAJMINI TREND MODELLAR ASOSIDA PROGNOZLASH	409
Xolto'rayev Islom Ilhomovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI BANDLIK SHAKLLARI	416
Sayipov Begzod Rahimovich	
TIJORAT BANKLARINING YANGI DAVR SHAROITIDA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASH USULLARI VA INDIKATORLARI	422
Sadikov Iskandar Gayratovich	

MAHALLIY BUDJET SOLIQLI DAROMADLARI BAZASI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLAR TA'SIRCHANLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	433
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
TOSHKENT SHAHRIDAGI YIRIK SOLIQ TO'LOVCHILARNING SOLIQ QARZDORLIGI TAHLILI	438
Soipov Boburmirzo Nosirjon o'g'li	
РОЛЬ ЖИЛИЩНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В СИСТЕМЕ КОМПЛЕКСНОГО РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИЙ МЕЗОУРОВНЯ	446
Далиев Ахтам Шарафутдинович	
TO'QIMACHILIK SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURLARINI BOSHQARISHDA XORIJ TAJRIBALARINING ZARURLIGI	454
Abdullayev Dostonbek G'ofurjon o'g'li	
TURISTIK KLASSTERLARNING NAZARIY ASOSLARI VA ULARNING HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI	458
Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RESURS TA'MINOTI BOSHQARUVINING NAZARIY KONSEPSIYALARI VA MODELLARI	462
Arziqulova Oybar chin Eshquvat qizi	
XIZMATLAR SEKTORIDA RAQAMLI INNOVATSIYALAR VA MIJOZLAR EHTIYOJLARINI QONDIRISH MEKANIZMLARI	467
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ В РАЗВИТИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА	472
Базаров Бердымурад Улугмуродович, Атавуллаева Саида Джумабекмуродовна	
TURIZM SOHASIDA KADRLAR SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMI	478
Ho'jaqulov Bobur Rustam o'g'li	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLATNING RO'LI	483
Nabiyeva Muxabbat Djabirxanovna	
"HOW GREEN INVESETMENTS CAN EFFECT ON ECONOMIC GROWTH IN DEVELOPING COUNTRIES"	485
Farangiz Ma'rufjonovna Pirmatova	
TIJORAT BANKLARIDA UZOQ MUDDATLI RESURLAR MANBALARI VA ULARNING HAJMINI OSHIRISHNING ZARURIYATI	493
Abduraxmonov Akmal Nurmat o'g'li	
GLOBAL BOSHQARUV VA BARQAROR RIVOJLANISHDA YASHIL TEXNOLOGIYALARNING ROLI	498
M.Sh. Tolipov	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	504
Буранбаева Шоира Рустамовна	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA PIYOZ YETISHTIRISHDA TOMCHILATIB SUG'ORISHNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI	508
Suyunov Shohzodbek Murod o'g'li	
YENGIL SANOAT KORXONALARINING RIVOJLANISHIGA BOSHQARUV MADANIYATIDAN FOYDALANISHNING TA'SIRI	513
Aknazarova Zebiniso Bagdadovna	
ISHLAB CHIQRISHNI DIVERSIFIKATSIYALASH SHAROITIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZM SAMARADORLIGINI ANIQLASH USULLARI	518
Qurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH VA JOYLASHTIRISHNING IQTISODIY VA TASHKILIY ASOSLARI	524
Salimov Burxon Abubakirovich	
"YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH VA UNDA ENERGIYADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	530
Berdiyeva Aziza G'anisher qizi	

SIRKULAR IQTISODIYOTDAN KORXONA VA TADBIRKORLAR MANFAATLARI	535
Sodikov Zokir Rustamovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK SOHASIDA ME'YORIY-HUQUQIY BAZANI ISHLAB CHIQISH	541
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich	
MINTAQA OZIY-OVQAT MAHSULOTLARI CHAKANA SAVDOSIDA SHADOW WAREHOUSE MODELIGA ASOSLANGAN YETKAZIB BERISH TIZIMINI JORIY QILISH	548
Ibrayimova Dilnoza Abdisherpovna	
XIZMATLAR SAVDOSI SOHASIDA O'ZBEKISTONNING XALQARO HAMKORLIK IMKONIYATLARI	555
Qodirjonov A.M.	
TO'QIMACHILIK SANOATINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH KONSEPSIYASINI SHAKLLANTIRISH USLUBIYOTI	559
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
ГЛОБАЛЬНЫЕ ТРЕНДЫ СМАРТ-ТУРИЗМА И ИХ ПРИМЕНИМОСТЬ К КУЛЬТУРНОМУ НАСЛЕДИЮ УЗБЕКИСТАНА	564
Салихбаев Нурсултон Равшанович	
IJTIMOIIY HIMOYA TIZIMI VA IJTIMOIIY TIBBIY XIZMATLAR O'ZARO BOG'LIQLIGINING NAZARIY ASOSLARI	572
Shanazarov Farrux Shodiyorovich	
ТЕХНИКО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ РАЗРАБОТКИ МОБИЛЬНОГО ПРИЛОЖЕНИЯ JOB VARAKA DLYA RYNKA TRUDA UZBEKISTANA	577
Еримбетова Улбосын Маратовна	
TASHQI SAVDO VA INVESTITSIYALAR TAHLILI HAMDA ULARNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI	582
Jalolov Bekzod Sherzod o'g'li	
"O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESLAR UCHUN SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA MOLIVAVIY KO'RSATKICHLARNI TAHLIL QILISH VA RAQAMLI YECHIMLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH"	586
Azamatjon Mardayev Abdusamat o'g'li	
FARMATSEVTIKA MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI	591
Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna	
O'ZBEKISTONDA INNOVASION TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA KADRLAR TAYYORLSH MENEJMENTINING AMAL QILISH USULLARI VA TURLARI	596
Ergashev To'liqin Shokirovich	
HUDUDIIY IQTISODIYOTNI RAQAMLI TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH	602
Ibragimov Baxrom Baxodirovich	
ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARINI JORIY ETISH ORQALI O'ZBEKISTONDA MOLIYA BOZORINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI	606
Xodjayev Aziz Shovkatovich	
MAHALLIY HOKIMIYAT QAROR QABUL QILISH JARAYONLARIDA DINAMIK OMILLAR VA ULARNING INTEGRATSIYASI	611
Axmedov Farxod Raxmonjonovich	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR AUDITINI TASHKIL ETISH VA TAHLIL QILISH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH	617
Rizakulov Abdurauf Abdimutalibovich	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ТУРИЗМА ЧЕРЕЗ КРЕАТИВНУЮ ИНДУСТРИЮ В РЕСПУБЛИКЕ КАРАКАЛПАКСТАН	623
Хошимова Камилла Навфал қизи	
IMITATION MODELDA AXBOROT NORAVSHANLIGI SABABLI YUZAGA KELADIGAN IQTISODIY SAMARASIZLIK TAHLILI	633
Qodirov Zohidjon Eralievich	

JISMONIY SHAXSLAR TOMONIDAN KREDITLARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI	637
Turdiboyeva Kumush Erkinovna	
SOG'LIQNI SAQLASH XIZMATLARI SOHASIDA SIFATNI BAHOLASH KO'RSATKICHLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	641
Usmanova Nasiba Akbarjonovna, Eshbekova Xayriniso Baxtiyorovna	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINING SEGMENTATSIYASIGA ASOSLANIB SOLIQ XAVFLARINI ANIQLASH VA BAHOLASHNING AMALIY YONDOSHUVI	648
Elbaeva M.R.	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI.....	653
Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA ISHLAB CHIQUVISHNI SIFAT MENEJMENTI TAMOYILLARI ASOSIDA TASHKIL ETISHNING XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI	657
Achilov Ilmurad	
MINTAQALAR INVESTITSION SALOHİYATINI OSHIRISHNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI	663
Qobilov Anvar Eshpo'lotovich	
KORXONALARNING YASHIL MARKETING STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQUVISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	669
Sapayev Axmed Durdibayevich	
SANOAT KORXONALARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA KO'P MEZONLI TAHLIL USULLARINI QO'LLASH.....	674
Muxammadaliyev Mirzohidjon Muxammadali o'g'li	
BOJXONA HUDUDIDA QAYTA ISHLASH BOJXONA REJIMINING AMALDAGI HOLATI TAHLILI	681
Abdullayev Shaxzodbek	
ENSURING SUSTAINABLE REGIONAL DEVELOPMENT THROUGH INTEGRATION OF RECREATION AND ECOTOURISM RESOURCES IN UZBEKISTAN	686
Shaymanova Nigora Yusupovna	
MAKROIQTISODIYOTDA ISTE'MOL VA JAMG'ARISH FUNSIYALARI VA ULARNING O'ZBEKISTONDA O'ZGARISHI TENDENSIYALARI	691
Rustamov Narzillo Istamovich	
CHAKANA SAVDONI BOSHQARISHDA "BIG MIDDLE" NAZARIYASIDAN FOYDALANISH.....	697
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HUNARMANDCHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING PROGNOZ VARIANTLARI.....	701
Ermetov Amirbek Ismailovich	
FISKAL NOMARKAZLASHTIRISH BO'YICHA XITOIY TAJRIBASI.....	708
Lokayev Bekzod Sherkobilovich	
SANOAT KORXONALARIDA RAQAMLI BOSHQARUV TIZIMLARI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR.....	712
Ismatullayeva Munisxon Bori qizi	
EKOLOGIYA VA ATROF MUHITNI MUHOFAZA QILISH SOHASIDA DASTURIY BUDJETLASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	717
Dilshod Pulatov, Dildora Mirzaeva, Gulzora Qahharova	
TIKUV-TRIKOTAJ SANOATIDA MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH OMILLARI VA BOSHQARUV STRATEGIYALARI.....	725
Mardiyev Bunyod Sirojiddin o'g'li	
BURNOUTNING OLDINI OLIH: XODIMLAR SALOMATLIGI STRATEGIYASI.....	731
Ergasheva E'zoza Dilshod qizi	
O'ZBEKISTONDA KORXONALARNING TASHQI IQTISODIY FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI.....	736
Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA XARAJATLARNI BOSHQARISH VA HISOBGA OLIHNING INNOVATSION USULLARI: MENEJMENT VA BUXGALTERIYANING O'ZARO INTEGRATSIYASI.....	742
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	748
Uzoqov Suhrobjon Do'smat o'g'li	
OLIY TA'LIMNI MOLIYALASHTIRISH MODELLARI	754
Talapova Nargiza Baxriddinovna	
ВОЗОБНОВЛЕНИЕ ДОБЫЧИ ПРИРОДНОГО ГАЗА ИЗ ТРЁХ СКВАЖИН УЧАСТКА ХОДЖАСАЯТ ГКМ ДЕНГИЗКУЛЬ	758
Набиев Шахзод Темурович, Иргашбаев Шохрух Фаррух угли, Маннафов Улугбек Умар угли	
MADANIY TURIZM INDUSTRIYASINING RIVOJLANISH IMKONIYATLARI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	764
Toxirov Dilyor Davlatovich	
MOLIYAVIY AUTSORSING NAZARIYALARI VA UNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI	768
Babadjanov Umidbek Kamildjanovich	
TURIZM – TARIXIY XOTIRA VA ZAMONAVIY XIZMATLAR UYG'UNLIGI IFODASI	773
Janzakov Bekzot Kulmamat o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI RAQOBATBARDOSHLIGINING MOHIYATI VA BAHOLASH MEZONLARI	777
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING NAZARIY ASOSLARI	784
Ro'ziyeva Shaxlo Salimboyevna	
AXBOROT TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH VA TEXNIK XIZMAT KO'RSATISHNI QO'LLAB-QUVVATLASH	788
Samiyeva Maftuna Faxriddin qizi	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARI DAROMADLILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	791
Sanayev Javoxir Shovkat o'g'li	
FISCAL, MONETARY, AND CUSTOMS-TARIFF POLICIES IN ENSURING NATIONAL ECONOMIC STABILITY: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN.....	796
Maxmudov S.T.	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКИХ КЛАСТЕРОВ	801
Юсупова Н.Т.	
SANOAT KORXONALARINING IQTISODIY O'SISHIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY FAKTORLAR TAHLILI	807
Rahimova Mushtariybegim Muxammadg'olib qizi	
DEMOGRAFIK O'ZGARISHLAR VA ULARNING IJTIMOIIY-IQTISODIY OQIBATLARI.....	812
Abdumalikova G.F.	
MINTAQAVIY INVESTITSIYA SIYOSATINI SAMARALI BOSHQARISHNING IQTISODIY VA INSTITUTSION ASOSLARI	821
Kenjayev Ikrom Ergashboyevich	
RAQAMLI AVIATSIYA EKOTIZIMI: AI/ML, DIGITAL TWIN VA BLOKCHEYN INTEGRATSIYASI	828
Azimova Moxinur Nozimovna	
XALQARO MOLIYA BOZORLARIDA INVESTITSIYA RISKLARINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI	834
G'afurov Sherzod Abduvaxob o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATINING REKREATSIYA RESURSLARI VA DAVOLASH-SOG'LOMLASHTIRISH TURIZMI SALOHİYATI	839
Murtazayeva Gulrux Isabek qizi	
MINTAQALAR TURISTIK-REKREATSION IMKONIYATLARINI BAHOLASHDA ZAMONAVIY GIS USULLARINI QO'LLASH (SARIOIYO TUMANI MISOLIDA)	845
Safarov Manuchexr Axtam o'g'li	
XITOIY TAJRIBASI ASOSIDA INVESTITSIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH	852
Tirkashev Farruxjon Xolyigitovich	
TURIZM FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHGA OID NAZARIY BILIMLARINING SHAKLLANISH XUSUSIYATLARI	857
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	

TIJORAT BANKLARI RESURS BAZASI MUSTAHKAMLIGINI BAHOLOVCHI KO'RSATKICHLAR TIZIMI	863
Raxmanov Ilxom Xurramovich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	871
Maxsudov Sherzod Solijonovich	
FISCAL, MONETARY, AND CUSTOMS-TARIFF POLICIES IN ENSURING NATIONAL ECONOMIC STABILITY: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN.....	877
Mahmudov Sarvar	
ATROF-MUHITGA OID FISKAL KO'RSATKICHLAR ASOSIDA MINTAQAVIY BAHOLASH	882
Zilola Rahmatova	
XORAZM VILOYATI TUMANLARIDA EKSPORT SAMARADORLIGI: STOXAСТИK CHEGARAVIY TAHLIL (SFA) ASOSIDAGI EMPIRIK YONDASHUV	887
Fozil Xolmurotov	
МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ БЕДНОСТИ: МЕЖДУНАРОДНЫЕ ПОДХОДЫ И НАЦИОНАЛЬНАЯ СПЕЦИФИКА.....	900
Мамаризоев Жахонгир Исохонович	
EKOLOGIK VAZIYAT VA AHOLI SALOMATLIGINING PROGNOZ KO'RSATKICHLARI	905
Egamqulov Husniddin Erkaboyevich	
CHO'L HUDUDLARIDA TURISTIK RESURLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	911
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Mavlonov Ahmadjon Muhammadovich	
КОНЦЕПЦИЯ ИДЕНТИФИКАЦИИ И ИЗМЕРЕНИЯ ЭФФЕКТОВ ЗАНЯТОСТИ В ЭКОЛОГО-ОРИЕНТИРОВАННОЙ ЭКОНОМИКЕ	918
Сагидуллин Фарид Радикович	
ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИИ ГОСТИНИЧНОГО БИЗНЕСА В СФЕРЕ ПРОДВИЖЕНИЯ И СБЫТА ТОВАРОВ И УСЛУГ В ИНДУСТРИИ ГОСТЕПРИИМСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	927
Бабаджанова Лола Шопулатовна	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA OZIYQ-OVQATNI RIVOJLANTIRISHDA QISHLOQ XO'JALIGINING ROLI.....	935
G'aniyev Baydulla Toshmurodovich, Bustonov Komiljon Kumakovich	
TURISTIK MINTAQALARNI RIVOJLANTIRISHDA MAHALLIY AHOLINING ISHTIROKINI TA'MINLASHNING AYRIM MASALALARI	943
Abduxamidov Sarvar Adxamovich	
TA'LIM KLASSTERLARI KONTEKSTIDA BOSHQARUVNING ZAMONAVIY MUAMMOLARI VA STRATEGIK YECHIMLARI: TRIPLE HELIX MODEL ASOSIDA TAHLIL.....	947
Imamova Nilufar Asamutdinovna	
EKOLOGIK TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI VA ISTIQBOLLARI.....	954
Xamdullayeva Gulhayo Ergash qizi	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI	960
Sirojiddinov Kamoliddin	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	967
Seytimbetov Kabul Serimbetovich	
AGROTADBIRKORLIK FAOLIYATINING ASOSIY FUNKSIYALARI VA RIVOJLANISH QONUNIYATLARI.....	971
Nasriddinov Xusanbek Sadriddin o'g'li	
TEMIR YO'L TRANSPORTIDA ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISH: QAYTA TIKLANADIGAN ENERGIYA MANBALARI	976
Abdusattorov Abdusamat Sobirovich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH VA OZIYQ-OVQAT MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQRISHDA MENEJMENT QARORLARINING IQTISODIY TAHLILI	981
Karieva Gulnora Abdullayevna , Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
TA'LIM TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA O'QUV DASTURLARINING KAPITAL ZICHLIGI	989
Dusanov Salim Mamarasulovich	

QATTIQ CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA INNOVATSION MENEJMENTNING O'RNI VA AHAMIYATI	995
Temirov Azizbek Voit o'g'li	
STRATEGIK REJALASHTIRISH ORQALI KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH	1002
G.Ya. Muxibova, O.U. Sharifxodjayeva, O. To'rabekova	
ДЕТЕРМИНАНТЫ И ПОСЛЕДСТВИЯ МЕЖРЕГИОНАЛЬНОЙ МОБИЛЬНОСТИ РАБОЧЕЙ СИЛЫ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	1009
Шакаров Зафар Гаффорович	
TURIZM KLASSTERLARIDA TIBBIY XIZMATLAR INTEGRATSIYASI: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	1018
Yazdanova Shohista Tuyg'un qizi, Farxodova Shohnnoza Umidbek qizi	
TELEKOMMUNIKATSIYA SOHASI KORXONALARINING INNOVATSION FAOLLIGINI OSHIRUVCHI ZAMONAVIY YONDASHUVNI ISHLAB CHIQISH	1027
Xojiyeva Nazokat Davronbekovna	
QAYTA TIKLANADIGAN ENERGIYA MANBALARINING BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: O'ZBEKISTON MISOLIDA.....	1034
Shodiyeva Zarinnabonu Shodi qizi	
O'ZBEKISTON QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA KORPORATIV BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	1039
Qurbaniyozov Shaxzodbek Karimovich	
RAQAMLI IQTISODIYOTDA HISOB SIYOSATINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	1044
Qurbanbayev Jurabek Eruvboyevich	
FINTECH TEXNOLOGIYALARI VA ULARNING KORXONA LIKVIDLIGIGA TA'SIRI.....	1048
Karimov Xondamir Jamshid o'g'li	
IMPROVING STRATEGIC MANAGEMENT ACCOUNTING OF INCOME AND EXPENSES.....	1056
Pardaeva Shakhnoza Abdinabievna	
DIGITAL SKILLS AND ACCOUNTING EDUCATION: NEEDS AND GAPS IN UZBEK HIGHER EDUCATION – CURRICULUM IMPLICATIONS FOR THE DIGITAL AGE	1061
Rustamova Iroda Bahtiyorovna	
TIJORAT BANKLARINING KREDIT XIZMATLARI: ZAMONAVIY TAHLIL VA TARAQQIYOT TENDENSIYALARI.....	1066
Jo'rayeva Zarifa Bahodir qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARINING YUQORI SIFATLI RIVOJLANISHINI TA'MINLASH	1073
Yaxshiyev Shahzod Sherali o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOTNING BARQAROR RIVOJLANISH	1079
Kuvotova Dilnora Kaxramonovna	
MAHSULOT, ISH (XIZMAT)LAR TANNARXIGA KIRITILADIGAN MODDIY XARAJATLAR VA ULARNI HUIJATLASHTIRISH.....	1084
Bolibekov Baxtiyor Achilovich, Rahmonqulov Temirbek Eshmamatovich	
AYOLLARNING YETAKCHILIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI VA TO'SIQLARI	1088
Baymuratova Guldjahan Xamdammovna	
INVESTITSIYA FAOLIYATINI MUQOBIL MOLIYALASHTIRISH AMALIY TAHLILI JARAYONLARI.....	1093
Boboqulov Akmal Muborakbekovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA BUXGALTERIYA HISOB, IQTISODIY TAHLIL VA AUDIT TIZIMLARINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'NALISHLARI	1099
To'laganov Ziyovuddin Kamolitdin o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNING IQTISODIY O'SISHDAGI AHMIYATI	1105
Nematullo Zuvaydullaev	

GLOBAL OZIQ-OVQAT TIZIMIDA AQSH IMPORT-EKSPORT SIYOSATI VA UNING MILLIY OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGIGA TA'SIRI	1109
Matjonov Bekjon Ravshonbekovich	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNING RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY OMILLAR VA IQTISODI SAMARADORLIGI TAHLILI	1115
Axatova Shahnoza	
ЭКОТУРИСТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ И РЕСУРСЫ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ.....	1119
Каримова Фотима Абдурасуловна	
RAQAMLI IQTISODIYOT: O'ZBEKISTONDA ELEKTRON SAVDO VA TO'LOV TIZIMLARINING RIVOJLANISHI.....	1124
Toxirov Shodibek Jo'ra o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA IPOTEKA KREDITLARINI RIVOJLANTIRISHDA ILG'OR XORIY TAJRIBALARI VA ULARNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH IMKONIYATLARI.....	1128
Tohirov Muhammad Bobur Tohir o'g'li	
KATTA HAJMLI MA'LUMOTLARDAN OVOZLI XABARLARNI AJRATIB OLIISHDA PARALLEL HISOBLASH ALGORITMLARI VA UNING DASTURIY MAJMUASINI ISHLAB CHIQUISH	1135
Jummayeva Yulduz Achilovna	
MAMLAKATDA NODAVLAT VA NOTIJORAT TASHKIOTLARNI MOLIYAVIY TA'MINLASH MEKANIZMLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	1141
Xusanova Gulsum Baxtiyorovna	
TURISTIK KORXONALARDA BREND KAPITALI TUSHUNCHASI VA UNING TARKIBIY ELEMENTLARI.....	1146
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
IPOTEKA KREDITLARINI MOLIYALASHTIRISHNING ILG'OR XORIY TAJRIBALARI VA ULARNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH IMKONIYATLARI	1155
Rasulov Doniyor Dilmurod o'g'li	
RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLARDA SOLIQQA TORTISHNING TARTIBGA SOLISH FUNKSIYASINI TAKOMILLASHTIRISH VA FISKAL SIYOSAT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	1161
Sulaymonov Farrux Shuxratovich	
QORAQALPOG'ISTON AGRAR TARMOG'IDA TRANSFORMATSION O'ZGARISHLARNING INSTITUTSIONAL MEKANIZMLARI VA ULARNING SAMARADORLIGI.....	1166
Mambetnazarov Baxit Bisenbaevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARINI STRATEGIK BOSHQARISHNING DOLZARBLIGI	1171
Turg'unov Muxriddin Mo'ydinjon o'g'li	
TOSHKENT SHAHRIDA SHAHARSOZLIK JARAYONLARINING EKOLOGIK OQIBATLARI	1175
Ashurov Abdulaziz Rustamovich, Olimov Anvarjon Atamirzayevich	
O'ZBEKISTON TO'QIMACHILIK SANOATINING RIVOJLANISH DINAMIKASI VA UNDA XORIJIY INVESTITSİYALARNING ROLI.....	1182
Nazarova A.N.	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA MOLIYAVIY BOSHQARISHNING AYRIM JIHATLARI.....	1187
Mamatov O'tkir Botir o'g'li	
JANUBI-G'ARBIY O'ZBEKISTONDA CHORVACHILIK TARMOQLARINI PROGNOZ QILISHNING GEOGRAFIK JIHATLARI (NAVOIY VILOYATI MISOLIDA)	1191
Xudoyberdiyeva Iroda Abduxomidovna	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT MOLIYASINI BOSHQARISHDA G'AZNACHILIK TIZIMINI RAQAMLASHTIRISHNING MOLIYAVIY SAMARADORLIGI.....	1199
Tangrieva Farida Abdulkarimovna	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQARISH KORXONALARINING IQTISODIY BARQARORLIGIDA INNOVATSION FAOLIYATNING AHAMIYATI	1204
Kurbanova Shaxnoza Yuldashbayevna	
YASHIL MARKETING YONDASHUVI ORQALI KORXONALARDA RESURS SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	1211
Sapayev Axmed Durdibayevich	

АНАЛИЗ И ОПТИМИЗАЦИЯ СЕБЕСТОИМОСТИ ПРОДУКЦИИ И РАСХОДОВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ	1216
Ташмухамедова Карима Саматовна, Якубова Сабина Алишеровна	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA FERMER XO'JALIKLARINI SAMARALI RIVOJLANTIRISH	1222
B.B.Seilbekov	
O'ZBEKISTONDA "YASHIL" IQTISODIYOT VA EKOLOGIK BARQARORLIK SIYOSATINI SHAKLLANTIRISH YO'NALISHLARI.....	1226
Sadullayev Rasulbek Palvanbayevich	
ANALYSIS OF THE CURRENT STATE OF FOREIGN TRADE ACTIVITY IN UZBEKISTAN'S REGIONS AND FORECASTING REGIONAL FOREIGN TRADE UNDER WTO AND EAEU ACCESSION (BASED ON THE CASE OF KAZAKHSTAN).....	1230
Sitara Tojiqulova Sobirjon qizi	
BANKLARNING KREDIT RISKLARINI BAHOLASH VA NAZORAT QILISHNING – COST OF RISK (COR) KO'RSATKICHI TAHLILI	1240
Maxmudov Omon Tuxtayevich	
1-WIRE PROTOKOLI ASOSIDA BIOSIGNALLARNI UZATISH JARAYONI VA MA'LUMOTLAR STRUKTURASINI LOYIHALASH	1245
Mullajonova Fotima Tuychibayevna	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH BO'YICHA XORIJIY TAJRIBA VA UNING XUSUSIYATLARI	1250
Ibrohimov Davronbek Muhammadi o'g'li	
ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНЕ.....	1257
Хамидходжаева Назира Махкамовна	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARI AYLANMA MABLAG'LARINI BOSHQARISH METODOLOGIYASI.....	1260
Taspanova Ayzada Kenjebayevna	
MAMLAKAT IQTISODIYOTIDA OZIQ-OVQAT SANOATI VA UNING RIVOJLANISH HOLATI	1264
Xusanova Gavhar	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA LTE VA NR TARMOQLARINING BIRGALIKDA ISHLASHINI TA'MINLASH YO'NALISHLARI.....	1270
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
THE OPPORTUNITIES OF PERSONALIZING TOURISM SERVICES THROUGH ARTIFICIAL INTELLIGENCE	1276
Olimov Davron Olimovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ РАДИОЖУРНАЛИСТИКИ В ЭПОХУ ЦИФРОВОГО ЭФИРА: ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА И ГЛОБАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ	1281
Мамадалиева Шахноза Абдумаликовна	
EFFECTIVE MANAGEMENT OF ADMINISTRATIVE PERSONNEL IN UZBEKISTAN'S PUBLIC UNIVERSITIES.....	1289
Inoyatov Orzubek Saidvaliyevich	
ZAMONAVIY MENEJMENTDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI VA SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	1297
Igamberdiyeva Nasiba Babadjanovna	
DAVLAT QIMMATLI QOG'OZLARI MILLIY MOLIYA BOZORINI BARQARORLASHTIRISH OMILI SIFATIDA.....	1304
Rabiyev Akram Homitovich	
AKTSIYADORLIK JAMIYATLARIDA INNOVATSION JARAYONLARNI KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMI ASOSIDA TARTIBGA SOLISH ISTIQBOLLARI	1311
Xujaxonov Nuriddin Nasrullayevich	
ВОПРОСЫ ВНЕДРЕНИЯ И РАЗВИТИЯ ДИСТАНЦИОННОГО БАНКОВСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ УЗБЕКИСТАНА	1318
Худайберганава Зарофат Захидовна	
К ВОПРОСУ О РАССМОТРЕНИИ РИСКОВ ЛЕГАЛИЗАЦИИ НЕЗАКОННЫХ ДОХОДОВ В УЧЕБНЫХ МАТЕРИАЛАХ ПРОФИЛЬНЫХ ПРЕДМЕТОВ ПО БАНКОВСКОМУ АУДИТУ	1324
Мухамедова Севара Абдуллаевна	

MINTAQA SANOATIDA RAQAMLI XIZMATLAR BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONI Norov Murodjon Maxmudovich	1336
O'ZBEKISTON SHAROITIDA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISH: HOLATI, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR..... Maxkamov Otabek Muxammadjonovich	1342
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA O'RTA VA UZOQ MUDDATLI DAVRDA DAVLAT QARZINI BOSHQARISHNING AMALDAGI HOLATI TAHLILI..... Egamberdiyev Jonibek O'ralovich	1351
OLIY TA'LIM MUASSASALARI O'RTASIDA RAQOBAT VA UNING MUAMMOLARI Mardonov Bahodir Bahronovich, Abdanov Rahmatillo Abdig'afurovich	1354
AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASH HAMDA TURMUSH DARAJASINI OSHIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI Xamdamov Shaxzod Ilxom o'g'li	1360
ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН..... Дадабоева Муштари Хамидиллаевна	1365
SAVDO JARAYONIDA MARKETING TEXNOLOGIYALARINI QO'LLANILISHI Jalalova Dildora Jamolovna	1371
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF GREEN FINANCING IN UZBEKISTAN: LESSONS FROM SOUTH KOREA..... Karshieva Marjona Alisher kizi	1375
TURIZM XIZMATLARI EKSPORTI VA YASHIL IQTISODIYOTNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI Qurbonova Malika Ahmad qizi	1380
SUN'IY INTELLEKT VA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH YO'NALISHLARI Uzoqov Farhod G'afforovich	1384
SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI MEKANIZMI VA UNING RAQAMLI IQTISODIYOTDAGI RIVOJLANISHI.... Ibadullayev Sanjar Sodiqmuratovich	1388
BANKLARDA MUAMMOLI KREDITLAR BILAN ISHLASH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI..... Mitillayev Ibrohimjon Tursunpulatovich	1392
BUG'DOY HOSILDORLIGI VA YALPI HOSILINI TAHLIL QILISH HAMDA HISOBLASH USULLARI Uzoqova Ziyodaxon Abdug'afforovna	1396
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING ZARURIYATI VA AHAMIYATI Muyassarzoda Fayziyeva	1402
MAKROIQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH ORQALI AGRORESURLAR BOZORI IQTISODIY XAVFSIZLIGINI OSHIRISH MASALALARI Aliyev Yashnarjon Egamberdiyevich, Tashmuxamedova Yayra Atxamovna	1408
JAHONDA KREATIV SOHALARNI RIVOJLANISH EVOLYUTSIYASI VA HOZIRGI DAVRDA IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI..... Ismailov Azizbek Ruzimaxammatovich	1414
OSIYO DAVLATLARI RAQAMLI JURNALISTIKADA AYOLLAR ISHTIROKI (JANUBIY KOREYA, HINDISTON, YAPONIYA) DAGI ZIDDIYATLAR..... Zakirova Oisha	1425
ТРАНСФОРМАЦИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ В ЭПОХУ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА: СОЦИОЛОГИЯ РОЛИ ЖЕНЩИН И ГЕНДЕРНОЙ ИДЕНТИФИКАЦИИ В ТЕХНОЛОГИЧЕСКОМ ОБЩЕСТВЕ Сиддикова Гулноза Абдумаликовна	1431
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA TOVAR-MODDIY ZAXIRALAR HISOBINI YURITISHDA TA'MINOT JARAYONINING AHAMIYATI..... Nuraliyeva B.	1437

TEMIR YO'L TRANSPORTI INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEKNOLOGIYALARNING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI	1443
Raximov Xasan Shukurjonovich	
XALQARO TASHQI ISHLARDA KATTA MA'LUMOTLAR TAHLILI VA MA'LUMOT DIPLOMATIYASI: AXBOROTNI STRATEGIK RAZVEDKAGA AYLANTIRISH	1450
Kurolov Maksud Obitovich	
TA'LIM BOSHQARUVIDA "YASHIL KO'NIKMALAR"NI INTEGRATSIYALASH VA BARQAROR RIVOJLANISH: TALABALAR VA TIZIMLARNI IQLIM HARAKATIGA VA YASHIL IQTISODGA O'TISHGA TAYYORLASH.....	1460
Esanova Shohida	
НАЛОГОВАЯ КУЛЬТУРА: СУЩНОСТЬ, ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ	1468
Хамзина Динара Рашатовна	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SANOAT KORXONALARINING INNOVATION FAOLIYATINI TANLANMA KUZATUV ASOSIDA O'RGANISH METODOLOGIYASI.....	1473
Jalolov Ilhomjon Isomiddinovich	
QURILISH MATERIALLARI KORXONALARIDA "YASHIL MENEJMENT" TIZIMINI JORIY ETISH	1482
Masharipova Sevara Bekturdi qizi	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNING INNOVATION USULLARI	1487
Marimova Indira Rasul qizi	
DAVLAT KORXONALARINI ISLOH QILISHNING ZAMONAVIY BOSQICHLARI VA O'ZBEKISTONNING XUSUSIYLASHTIRISH MODEL.....	1492
Murodov Orif Jumayevich	
TIJORAT BANKLARNING RESURS BAZASINI MUSTAHKAMLASHNING XORIY TAJRIBASI	1497
Sultanmuratova Dilrabo Shaylavbekovna	
ЦИФРОВАЯ МОДЕРНИЗАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА В УЗБЕКИСТАНЕ: ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ И ПУТИ ГАРМОНИЗАЦИИ С МЕЖДУНАРОДНЫМИ СТАНДАРТАМИ	1502
Киличева Ф.Б.	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING MAKROIQTISODIY KO'RSATKICHLARGA TA'SIRINI BAHOLASH	1507
Kurbanov Feruz Pirnazarovich, Quدراتov Islom Ismat o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ И ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ СФЕРЫ УСЛУГ В РЕСПУБЛИКЕ КАРАКАЛПАКСТАН	1511
Маденова Эльмира Нзаматдиновна	
ПРАВОВАЯ ПРИРОДА СОГЛАШЕНИЯ О РАЗДЕЛЕ ПРОДУКЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	1516
Мансуров Обид Зайнидинович	
РЕКЛАМА ХИЗМАТЛАРИ BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHGA OID NAZARIY QARASHLAR.....	1522
Xamrakulov Azamat Baxritdinovich	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARDA VOSITACHILARNI MOTIVATSIYALASH MASALALARI.....	1528
Jalilov Jamshid G'anijonovich	
SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI SUBEKTLARI O'RTASIDAGI O'ZARO HAMKORLIK MEKANIZMLARINING RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIGA MOS TRANSFORMATSIYASI	1534
To'rayev Shavkat Shuxratovich, Ibadullayev Sanjar Sodiqmuratovich	
YASHIL IQTISODIYOT VA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK.....	1540
Yaxshibayev Ulug'bek Shavkat o'g'li	
THE IMPORTANCE OF SPOKEN ENGLISH IN GLOBAL COMMUNICATION	1545
Dr. Mamatkulova Shohista Jalolovna	
MAHALLIY DAVLAT ORGANLARINI RAQAMLASHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	1549
Nurmurodov Zafarjon Nurmurod o'g'li	
IQTISODIYOTNI DEKARBONIZATSIYALASH: MOHIYATI VA IMKONIYATLARI	1554
Xashimova Salima Nigmatullayevna	

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA QISHLOQ XO'JALIGI ISHLAB CHIQUARISHINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	1558
B.B.Mambetnazarov, Tureev Atabek Abatovich	
BUXORO VOHASINING MUSULMON ZIYORAT TURIZMI IMKONIYATLARINI BAHOLASH: ACES 3.0 METODIKASI ASOSIDAGI TAHLIL	1563
Kurbanova Mohinur Xabib qizi	
KICHIK KORXONALARDA ISHLAB CHIQUARISH OMILLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY YONDASHUVLARI.....	1568
Mustafakulova Nodira Primovna	
BEVOSITA VA BILVOSITA SOLIQQA TORTISHNI OPTIMAL TASHKIL ETISH METODOLOGIYASI	1572
Qodirov Baxodir Qudratovich	
SUT VA SUT MAHSULOTLARI KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING USLUBIY JIHATLARI	1577
Normuradov Nurbek Sunatilloevich	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА ВНУТРЕННИЙ АУДИТ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ	1581
Шарахметов Шерзад Шаазимович	
O'ZBEKISTON "YASHIL" IQTISODIYOT SARI: QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING RIVOJLANISH METODLARI.....	1588
Qodirov Baxodir Tursunovich	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNING MOHIYATI VA MAZMUNI.....	1592
Feruz Mirzoyeva Salimovna	
YASHIL O'SISH, YASHIL IQTISODIYOT VA BARQAROR RIVOJLANISH: ATAMAVIY VA O'ZARO BOG'LIQLIK MASALASI.....	1597
Djalilov Sardor Sadilloevich	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI RIVOJLANTIRISH ORQALI DAROMAD VA XARAJATLARNI DEKLARASIYALASHNING TUTGAN O'RNI	1601
Mamatkulov Salimjon Raxmonkulovich	
DIGITAL ECONOMY AND GREEN TECHNOLOGIES: INNOVATIONS ON THE ROAD TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT	1606
Amiriddinova Madinabonu Zayniddin kizi	
FARG'ONA VODIYSIDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN TO'QIMACHILIK KORXONALARINING EKSPORT SALOHİYATI TAHLILI VA ULARNI BAHOLASH	1609
Qodirov Humoyun Tolibjon o'g'li	
SIFAT VA RAQOBATBARDOSHLIK.....	1616
Xasanova Robiyaxon Kamoliddin qizi, Yuldashev Abduhakim Abdurkarimovich	
O'ZBEKISTONDA IPOTEKA KREDITLASH JARAYONINI TASHKIL ETISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	1620
Mardiyev Akrom Djumaboyevich	
BIRLAMCHI TIBBIY-SANITARIYA MUASSASALARINI NATIJADORLIK INDIKATORLARI ASOSIDA MOLIYALASHTIRISH ISTIQBOLLARI	1627
S.J. Sultanov	
TIJORAT BANKLARIDA KOMPLAENS NAZORAT VA MOLIYAVIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	1633
Ulashbayev Shohruh Abdivoxobovich	
BIOMASSA ASOSIDA OZUQA ISHLAB CHIQUARISH ORQALI IQTISODIY SAMARADORLIKGA ERISHISHNING AYRIM JIHATLARI	1639
Xazratkulov Niyoz Namazbayevich	
STRATEGIC MANAGEMENT AND DEVELOPMENT OF CORPORATE TALENTS	1644
Shoyunusova Arofat, Sanjar Mirzaliev	
AGROTIZIMDA ANOR YETISHTIRISHNING O'RNI VA IQTISODIY AHAMIYATI	1648
Ortiqov Sulton Davronqul o'g'li	
TO'QIMACHILIK SANOATINI HOZIRGI KUNDAGI TAHLILI	1652
Mahmudova Chinora Anvar qizi	
XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISHDA IMTIYOZLAR VA KAFOLATLAR TIZIMINING AHAMIYATI	1657
Nizamov Xusniddin Fazliddinovich	

SANOAT TARKIBIY O'ZGARISHLARINING IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRINING EKONOMETRIK TAHLILI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA).....	1663
Jumaniyazov Nodirbek Odilbek o'g'li	
MINTAQAVIY RIVOJLANISH SHAROITIDA SHAHARLAR AGLOMERATSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY JIHLTLARI.....	1670
Abdulkakimov Zuxrali Tursunaliyevich	
TIBBIY XIZMAT KO'RSATUVCHI KORXONALAR SAMARADORLIGINI IFODALOVCHI KO'RSATKICHLAR.....	1674
O'roqov Firdavs Ortiqniyoz o'g'li	
СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И МЕТОДЫ ФИНАНСОВОГО АНАЛИЗА В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АКЦИОНЕРНЫХ КОМПАНИЙ.....	1678
Бекбаева Феруза Бахтиеровна	
AUDITNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA BUDJET BILAN HISOB-KITOBBLAR AUDITINI TASHKIL QILISHNING AMALIY JIHLTLARI.....	1684
Rashidov Zuhridin Sanjar o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SOLIQ TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	1690
Radjabov Umurzoq Ablakulovich	
АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРАКТИКИ УПРАВЛЕНИЯ ВАЛЮТНЫМИ РИСКАМИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ	1695
Тугалов Бобур Қаршибой угли	
DYUZDO SPORTIDA JAROHATLAR PROFILAKTIKASI VA TIBBIY TIKLANISH USULLARINING SAMARADORLIGI.....	1699
Tangriyev Abdullo Tovashovich	
HAVO TRANSPORTI ORQALI YUK TASHUVCHI TADBIRKORLIK SHAKLLARI VA UNDAGI MUOMMOLAR	1703
Anvarova Dilfuza Abdusattor qizi	
HUDUDIY IQTISODIYOTDA INNOVATSION SIYOSAT MEXANIZMINI SHAKLLANTIRISHNING TIZIMLI MODEL I	1709
G'aniyev Sanjar Poziljon o'g'li	
СОВРЕМЕННАЯ МОДЕЛЬ УЧЕТА ЗАТРАТ И АУДИТА В УЗБЕКИСТАНЕ: НАЦИОНАЛЬНАЯ БАЗА И МСА.....	1716
Юлчиев Ойбек Улуғбек ўғли	
TIJORAT BANKLARIDA YANGI BANK XIZMATLARINI JORIY ETISHDA XORIJIY TAJRIBALARNI INTEGRATSIYALASH YO'LLARI	1723
Umarov Abdulquddus Abdilxatovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH DAVRIDA KICHIK BIZNES IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH.....	1731
Isroilov Dilshodbek Rustamovich, Isroilova Odina Rustambek qizi	
O'RMON XO'JALIGINI MOLIALASHTIRISHDA MOLIVAVIY RESURLAR VA MANBALAR.....	1737
Mamatqulova Muxlisa Mamirjanovna	
ZAMONAVIY JAHON IQTISODIYOTIDA OZIY-OVQAT XAVFSIZLIGI, ISROFI VA YO'QOTISHLARINI KAMAYTIRISH MASALALARI.....	1743
Nazarova Gulbahor Raxmonkulovna	
KORXONA FOYDASI VA UNING RAQOBATBARDOSH NARX SIYOSATINI MAKSIMALLASHTIRISH YO'LLARI.....	1748
Axmadjonov Murodjon Axadjon o'g'li	
DEVELOPMENT PRIORITIES FOR THE FRUIT AND VEGETABLE SECTOR IN THE CONTEXT OF UZBEKISTAN'S FOOD SECURITY POLICY	1754
Nazarova Munavvar Soatmurod qizi	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA HR MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI	1761
Xamroyeva Kumush Alisherovna	
QURILISH SANOATIDA BARQAROR RIVOJLANISH VA YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARI.....	1768
G'ulomova Shaxlo Baxtiyor qizi	
TURISTIK DESTINATSIYA TUSHUNCHASINING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI	1772
Bekberganov Izzat Hurmat o'g'li	
TRANSPORT XIZMATLARI BOZORI TUSHUNCHASI VA UNING IQTISODIYOTDAGI O'RNI	1775
Jo'rayeva Shahzoda Farhod qizi	
O'ZBEKISTONDA QURILISH MAXSULOTLARI ISHLAB CHIQRADIGAN KORXONALARNING RAQOBATBARDOSHLIGI TAHLILI	1781
Yusufova Laylo G'ayrat qizi	

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BANK MAHSULOTLARINI TAKOMILLASHTIRISH TENDENSIYALARI.....	1788
Xujamuratov Abbas Mardonovich	
PR-BO'LIMI FAOLIYATINI TASHKIL ETISHNING TARKIBIY-FUNKTSIONAL YONDASHUVLARI.....	1792
Ergasheva Fotimaxon Ibragimovna	
TURIZM XIZMATLARINI RIVOJLANISHINING O'ZIGA XOS TENDENSIYALARI	1797
Xujakulova Odina Valijonovna	
DAVLATNING IQTISODIY MUVOZANAT VA BARQAROR RIVOJLANISHDAGI ROLI.....	1805
Uzoqov Bekzod Bozor o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MAHALLIY MODA BRENDINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	1810
Tuxtayeva Oydinoy Normamatovna	
DEVELOPMENT OF TOURISM INFRASTRUCTURE IN UZBEKISTAN	1817
Sadinova Maqsuda Azamjonovna	
O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING ISHSIZLIK DARAJASIGA TA'SIRINING EKONOMETRIK TAHLILI	1824
Raxmonov Bekzod Sharibjon o'g'li	

O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING ISHSIZLIK DARAJASIGA TA'SIRINING EKONOMETRIK TAHLILI

Raxmonov Bekzod Sharibjon o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, katta o'qituvchi

E-mail: bekdod.rahmonov@tsue.uz

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekistonda yashirin iqtisodiyotning ishsizlik darajasiga ta'siri ARDL (AutoRegressive Distributed Lag) modeli yordamida empirik jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda 2010–2023-yillar davriga oid ma'lumotlardan foydalanilib, yashirin iqtisodiyot, iqtisodiy o'sish, inflyatsiya, soliq yuki, iqtisodiy ochiqlik, asosiy kapitalga investitsiyalar va davlatning iqtisodiyotdagi ulushi kabilarning ishsizlikka ta'siri o'rganilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, yashirin iqtisodiyotning YalMdagi ulushi 1 foiz punktga oshganda, ishsizlar soni o'rtacha 30,5 ming kishiga ortadi, ya'ni yashirin iqtisodiyot ishsizlikni sezilarli darajada kuchaytiradi. Aksincha, YalM o'sishi, iqtisodiy ochiqlik va asosiy kapitalga investitsiyalar ishsizlikni kamaytiruvchi omillar sifatida namoyon bo'ladi. Inflyatsiya, soliq yuki va davlat ishtirokining ortishi esa ishsizlikni oshiruvchi ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari O'zbekiston uchun yashirin iqtisodiyotni qisqartirish, soliq yukini optimallashtirish, rasmiy bandlikni rag'batlantirish va mehnat bozorini institutsional jihatdan mustahkamlash zarurligini ko'rsatadi. Shuningdek, ARDL modeli natijalari qisqa muddatda iqtisodiy moslashuv jarayonlari mavjudligini, ammo uzoq muddatda yashirin iqtisodiyotning mehnat bozori barqarorligiga salbiy ta'sir etishini tasdiqlaydi. Ushbu tadqiqot O'zbekistonda ishsizlikni kamaytirish va rasmiy sektorni kengaytirish bo'yicha iqtisodiy siyosatga amaliy tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: yashirin iqtisodiyot, ishsizlik, ARDL modeli, iqtisodiy o'sish, inflyatsiya, soliq yuki, O'zbekiston iqtisodiyoti.

Abstract. This article empirically analyzes the impact of the shadow economy on the unemployment rate in Uzbekistan using the ARDL (AutoRegressive Distributed Lag) model. The study is based on data from 2010–2023, covering variables such as the shadow economy, economic growth, inflation, tax burden, economic openness, investment in fixed capital, and the government's share in the economy.

The results show that a 1 percentage point increase in the shadow economy's share of GDP leads to an average rise of 30.5 thousand unemployed persons, indicating a significant negative effect on employment. Conversely, GDP growth, economic openness, and investment in fixed capital act as factors that reduce unemployment. Inflation, higher tax burden, and greater state participation in the economy, on the other hand, increase unemployment. The findings highlight the need for Uzbekistan to reduce the size of the shadow economy, optimize tax burdens, stimulate formal employment, and strengthen labor market institutions. Moreover, the ARDL model results confirm the existence of short-term adjustment dynamics and the long-term negative influence of the shadow economy on labor market stability. The study provides practical policy recommendations aimed at reducing unemployment and expanding the formal economic sector in Uzbekistan.

Key words: shadow economy, unemployment, ARDL model, economic growth, inflation, tax burden, Uzbekistan's economy.

Аннотация. В данной статье проведён эмпирический анализ влияния теневой экономики на уровень безработицы в Узбекистане с использованием модели ARDL (AutoRegressive Distributed Lag). В исследовании использованы данные за 2010–2023 годы, включающие показатели теневой экономики, экономического роста, инфляции, налоговой нагрузки, экономической открытости, инвестиций в основной капитал и доли государства в экономике. Результаты показывают, что при увеличении доли теневой экономики в ВВП на один процентный пункт число безработных возрастает в среднем на 30,5 тыс. человек, что свидетельствует о её значительном негативном влиянии на занятость. Напротив, экономический рост, открытость и инвестиции в основной капитал

способствуют снижению уровня безработицы. Повышение инфляции, налоговой нагрузки и участия государства в экономике, напротив, усиливают безработицу. Полученные результаты подтверждают необходимость сокращения масштабов теневой экономики, оптимизации налоговой нагрузки, стимулирования официальной занятости и институционального укрепления рынка труда в Узбекистане. Кроме того, модель ARDL указывает на наличие краткосрочных адаптационных процессов и долгосрочного негативного влияния теневой экономики на устойчивость рынка труда. Исследование предоставляет практические рекомендации для совершенствования экономической политики по сокращению безработицы и развитию формального сектора в Узбекистане.

Ключевые слова: теневая экономика, безработица, модель ARDL, экономический рост, инфляция, налоговая нагрузка, экономика Узбекистана.

KIRISH

Mustaqillikka erishganidan so'ng O'zbekiston iqtisodiy tuzilmasida chuqur va tizimli o'zgarishlar ro'y berdi. 1991–2016-yillar davomida mamlakat iqtisodiyoti asosan markazlashgan, davlat tomonidan boshqariladigan model asosida faoliyat yuritgan. 2016–yildan boshlab esa iqtisodiy islohotlarning yangi bosqichi boshlanib, bozor mexanizmlariga asoslangan iqtisodiyot shakllana boshladi. Shu bilan birga, bu davrda yashirin iqtisodiyot (norasmiy sektor) muammosi saqlanib qolib, u nafaqat iqtisodiy ko'rsatkichlarning haqqoniyligini, balki mehnat bozori samaradorligini ham ma'lum darajada pasaytirib kelmoqda.

O'zbekiston mehnat bozori yosh ishchi kuchining ustunligi, mehnat migratsiyasi darajasining yuqoriligi hamda norasmiy bandlikning keng tarqalganligi bilan tavsiflanadi. Ko'plab fuqarolar soliqqa tortish va tartibga solish mexanizmlaridan qochish maqsadida rasmiy ro'yxatdan o'tmagan iqtisodiy faoliyat bilan shug'ullanadilar. Bu holat qisqa muddatda daromad manbai yaratgan bo'lsa-da, uzoq muddatda rasmiy sektordagi ishsizlik darajasini sun'iy ravishda oshiradi. Shu sababli, so'nggi yillarda hukumat tomonidan tadbirkorlikni rasmiylashtirish, soliq yukini kamaytirish va mehnat munosabatlarini raqamlashtirishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

"O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida iqtisodiyotni liberallashtirish, xususiylashtirish va davlat aktivlarini xususiylashtirish orqali mehnat bozorini barqarorlashtirishga qaratilgan islohotlar izchil davom ettirilmoqda. Shu bilan birga, Rossiya, Koreya Respublikasi, Yaponiya kabi davlatlar bilan mehnat migratsiyasi bo'yicha bitimlar imzolangan bo'lib, xorijda ishlayotgan fuqarolarning huquqiy himoyasini kuchaytirish va kasbiy tayyorgarlik markazlarini tashkil etish bo'yicha samarali ishlar olib borilmoqda.

Shunga qaramay, yashirin iqtisodiyotning ishsizlik darajasiga ta'siri sezilarli bo'lib qolmoqda. Empirik tahlillar shuni ko'rsatadiki, yashirin iqtisodiyot ulushi oshgani sari ishsizlik darajasi ham ortmoqda. Chunki norasmiy sektor rasmiy biznes subyektlari bilan raqobatni kuchaytiradi, soliq tushumlarini qisqartiradi va davlatning yangi ish o'rinlarini yaratish salohiyatini cheklaydi. Buning natijasida mehnat bozori barqarorligi pasayadi. Bundan tashqari, norasmiy mehnat bilan shug'ullanuvchilar ko'pincha ijtimoiy himoya, pensiya tizimi va kasbiy malaka oshirish imkoniyatlaridan chetda qoladilar. Bu esa mehnat unumdorligi va ishchi kuchi barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Ushbu muammoni hal etish uchun soliq tizimini soddalashtirish, institutlarni mustahkamlash, mehnat bozorini to'liq raqamlashtirish hamda ta'lim va kasb-hunar tizimini zamonaviy talablar asosida isloh qilish zarur. Yashirin iqtisodiyotni qisqartirish nafaqat ishsizlikni kamaytiradi, balki ish sifati, mehnat unumdorligi va iqtisodiy barqarorlikni ham oshiradi.

Yuqoridagi mulohazalarga asoslanib, ushbu tadqiqot quyidagi ilmiy savollarga javob izlaydi:

O'zbekistonda yashirin iqtisodiyotning asosiy omillari nimalardan iborat?

Yashirin iqtisodiyot ishsizlik darajasiga qanday ta'sir ko'rsatadi?

Norasmiy sektordan rasmiy bandlikka o'tishni rag'batlantiruvchi qanday siyosiy choralarni qo'llash mumkin?

Mazkur tadqiqotning maqsadi — O'zbekistonda yashirin iqtisodiyotning ishsizlikka ta'sirini chuqur tahlil qilish, shuningdek, rasmiy bandlikni oshirish va mehnat bozorini samarali boshqarish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Yashirin iqtisodiyot va uning mehnat bozori ko'rsatkichlariga, xususan ishsizlik darajasiga ta'siri zamonaviy iqtisodiy tadqiqotlarda dolzarb ilmiy yo'nalishlardan biri sifatida qaraladi. Mazkur masala bo'yicha xalqaro va milliy miqyosda olib borilgan tadqiqotlar ushbu sohaning nazariy asoslarini chuqur yoritadi hamda empirik jihatdan asoslaydi.

Sh.Sh. Shodmonov va U.V. G'ofurov (2010) o'zlarining "Iqtisodiyot nazariyasi" asarida mehnat bozorining muvozanat mexanizmlarini, bandlik va ishsizlik o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni iqtisodiy o'sish kontekstida tahlil qilgan holda, yashirin faoliyatning bozor signallarini buzuvchi omil sifatidagi rolini ko'rsatadilar. Ularning fikricha, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda rasmiy sektorning ulushi oshishi makroiqtisodiy barqarorlik uchun zarur shart hisoblanadi.

Q.X. Abdurahmonov (2018) tomonidan chop etilgan "Mehnat iqtisodiyoti" darsligida norasmiy bandlikning mehnat bozori samaradorligiga ta'siri, ishsizlik darajasi va ijtimoiy himoya tizimi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik chuqur tahlil etilgan. Muallif yashirin iqtisodiyotning ortishi rasmiy bandlik ko'rsatkichlarini pasaytirishini, soliq bazasini toraytirishini va mehnat unumdorligini cheklashini asoslab beradi.

V.I. Vidyapin, A.I. Dobrinin va L.S. Tarasevich (2005) tomonidan yaratilgan "Ekonomicheskaya teoriya" asarida mehnat resurslarining muvozanatli taqsimoti va davlatning iqtisodiyotdagi ishtiroki masalalari yoritilgan. Mualliflar fikricha, iqtisodiy faoliyatda haddan tashqari davlat ishtiroki xususiy sektorda raqobatni cheklaydi, bu esa norasmiy bandlik va yashirin faoliyat hajmini oshiradi.

Xalqaro miqyosdagi tadqiqotlardan Pfeiffer va Reize (2000) ishsizlar tomonidan yaratilgan kichik biznesning mehnat bozoriga ta'sirini ekonometrik usulda tahlil qilib, norasmiy faoliyatdan rasmiy biznesga o'tishdagi iqtisodiy rag'batlarning ahamiyatini ko'rsatgan. Shuningdek, Evans va Leighton (1990) o'z tadqiqotlarida bandlikni oshirishda kichik korxonalar tashkil etishning muhimligini asoslagan bo'lib, bu yondashuv O'zbekiston sharoitida ham dolzarbdir.

Xalqaro Mehnat Tashkiloti (ILO, 2017) ma'lumotlariga ko'ra, 1990–2030-yillar oralig'ida global mehnat bozori tendensiyalarini prognozlashda yashirin iqtisodiyotning qisqarishi barqaror bandlikni ta'minlashda muhim omil sifatida e'tirof etilgan. Tashkilot tavsiyalarida soliq yukini yengillashtirish, rasmiy mehnat shartnomalarini kengaytirish va ijtimoiy sug'urta tizimini isloh qilish yashirin iqtisodiyotga qarshi kurashda asosiy yo'nalish sifatida belgilanadi.

Yevropa tajribasini o'rgangan C. Bredemeier, F. Juessen va R. Winkler (2017) tadqiqotlarida Germaniya mehnat bozorida yashirin iqtisodiyotning kamayishi ish o'rinlari barqarorligiga va bandlik darajasining o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatganini ta'kidlaydilar. Ularning natijalari shuni ko'rsatadiki, rasmiy sektorda ishchi kuchi ishtirokini kengaytirish iqtisodiy o'sish sur'atlarini tezlashtiradi.

Shuningdek, I.O. Yoqubov, A.A. Islomov va M.N. Sunnatov (2019) "Mintaqaviy iqtisodiyot" darsligida mehnat resurslarining hududiy taqsimoti, ishsizlik darajasi va norasmiy sektor hajmini baholashda mintaqaviy tafovutlarning ahamiyatiga e'tibor qaratgan. Ular hududlararo iqtisodiy tafovutlarni kamaytirish orqali yashirin iqtisodiyot hajmini qisqartirish mumkinligini ta'kidlaydilar.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasi bo'yicha 2010–2024-yillar oralig'idagi statistik ko'rsatkichlar asosida tahlillar amalga oshirildi. Ushbu tadqiqotda miqdoriy yondashuv qo'llanilgan bo'lib, asosiy ilmiy metod sifatida ARDL (AutoRegressive Distributed Lag) modeli tanlab olindi. Mazkur model yordamida yashirin iqtisodiyotning ishsizlik darajasiga ta'siri empirik jihatdan chuqur tahlil qilindi.

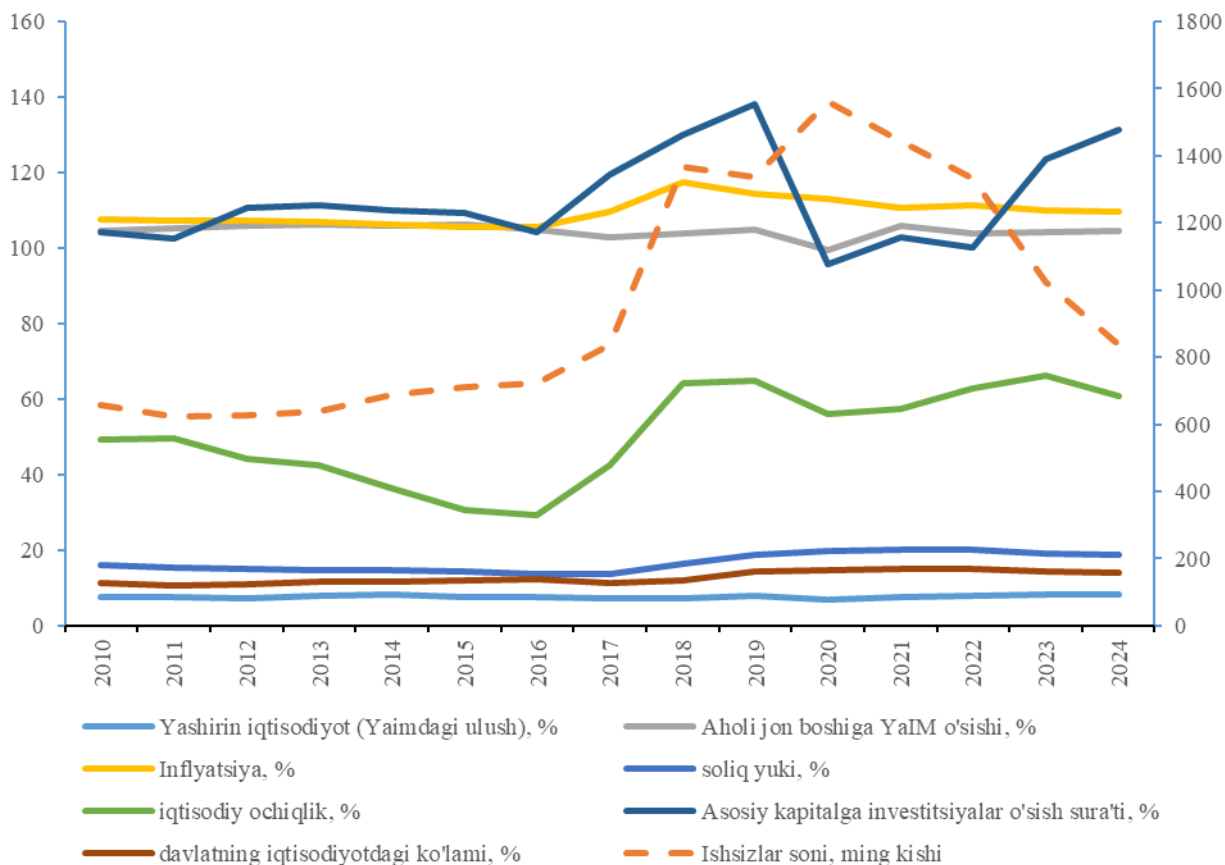
TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda yashirin sektorda bandlikning yuqoriligi rasmiy ishsizlik darajasining shakllanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Rasmiy statistikada aks etmayotgan bandlik holatlari mehnatga layoqatli aholining bir qismini ishsizlar sifatida ro'yxatga olishga sabab bo'ladi. Bu esa mehnat bozorida shakllanayotgan haqiqiy holat bilan statistik ko'rsatkichlar o'rtasida tafovut yuzaga kelishiga olib keladi.

Ekonometrik tahlillar yordamida ushbu o'zaro bog'liqlikni aniqlash va baholash mumkin. Vaqt qatorlari hamda panel ma'lumotlar asosida qurilgan chiziqli regressiya modeli yashirin iqtisodiy faoliyat hajmining ishsizlik darajasiga ta'sirini o'lchash imkonini beradi. Model natijalari shuni ko'rsatadiki, rasmiy statistikadan chetda qolayotgan bandlik shakllari ishsizlik darajasining ortishiga ma'lum darajada sabab bo'lmoqda.

Tahlil natijalariga ko'ra, mehnat bozori holatini aniq ifodalash va ishsizlikka qarshi samarali choralar ishlab chiqish uchun norasmiy bandlikni rasmiylashtirish bo'yicha tizimli yondashuv zarur. Bu borada ruxsatnomalar tizimini soddalashtirish, soliq yukini kamaytirish, mehnat shart-sharoitlarini yaxshilash hamda ijtimoiy kafolatlarni kengaytirish kabi kompleks chora-tadbirlar muhim ahamiyat kasb etadi.

Rasmiy ish o'rinlariga o'tishni rag'batlantirish orqali bandlik ko'lamini aniq baholash va ishsizlik darajasini real iqtisodiy vaziyatga moslashtirish imkoniyati yuzaga keladi. Shu nuqtai nazardan, norasmiy iqtisodiy faoliyatni qisqartirish mehnat bozorini barqarorlashtirish hamda ishsizlikni kamaytirishning muhim omillaridan biri sifatida qaraladi (1-rasm).

1-rasm. Modelda foydalanilgan o'zgaruvchilarning o'zgarish dinamikasi, 2010-2024 yillar¹

1-jadval. Modelda foydalanilgan o'zgaruvchilarning deskriptiv tahlili

O'zgaruvchilar	Kuzatuvlar soni	Mean	Std. Dev.	Min	Max
Ishsizlar soni, ming kishi	15	960,2333	347,0987	622,4	1561
Yashirin iqtisodiyot (YAIMdagi ulush), %	15	7,68	0,400357	6,9	8,4
Aholi jon boshiga YAIM o'sishi, %	15	104,5467	1,680079	99,6	106,2
Inflyatsiya, %	15	109,5133	3,457056	105,5	117,5
Soliq yuki, %	15	16,7530	2,50050	13,5405	20,2761
Iqtisodiy ochiqlik, %	15	50,4461	12,5046	29,1923	66,1051
Asosiy kapitalga investitsiyalar o'sish sur'ati, %	15	112,8533	12,71831	95,6	138,1
Davlatning iqtisodiyotdagi ulushi, %	15	12,78747	1,585371	10,68549	14,97743
Yillar	15	2017	4,4721	2010	2024

Berilgan jadval 2010–2024-yillar oralig'idagi (15 yillik davr) O'zbekiston iqtisodiyotining asosiy parametrlarining deskriptiv statistik tahlilini taqdim etadi. Ma'lumotlarning o'rtacha qiymatlari, dispersiyasi va ekstremal ko'rsatkichlari mamlakat iqtisodiyotida shakllangan asosiy tendensiyalar hamda makroiqtisodiy barqarorlik darajasi haqida muhim tushuncha beradi.

Birinchidan, mehnat bozori va ish bilan bandlik holatini ifodalovchi "Ishsizlar soni" ko'rsatkichi sezilarli o'zgaruvchanlikka ega. O'rtacha ishsizlar soni 960 ming kishini tashkil etgan bo'lsa-da, standart og'ish 347,1 miqdorida bo'lib, qiymatlar 622,4 ming kishidan 1561 ming kishigacha o'zgaradi. Ushbu ko'rsatkich ishsizlik

¹ O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida tayyorlandi.

masalasining mamlakat uchun dolzarb ekanligini ko'rsatadi. Shuningdek, ishsizlik dinamikasining barqaror emasligi mavsumiylik, tarmoqlararo tarkibiy o'zgarishlar va demografik bosim kabi omillar bilan izohlanadi.

Ikkinchidan, yashirin iqtisodiyotning qisqarishi mamlakatdagi makroiqtisodiy barqarorlikka ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Yashirin iqtisodiyotning YAIMdagi o'rtacha ulushi 7,68 % ni tashkil etadi. Standart og'ish 0,4 darajasida bo'lib, qiymatlar 6,9 % dan 8,4 % gacha o'zgaradi. Bu natija so'nggi 15 yilda yashirin iqtisodiyotning nisbatan past darajada barqaror saqlanib qolganini va iqtisodiyotni qonuniylashtirish hamda soliq bazasini kengaytirish siyosatining samarasini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, aholi jon boshiga YAIM o'sishining o'rtacha 104,5 %, inflyatsiya darajasining esa 109,5 % bo'lishi iqtisodiy o'sishning barqarorligi hamda narxlar barqarorligi ustidan samarali nazorat amalga oshirilayotganidan dalolat beradi.

Uchinchidan, davlatning iqtisodiyotdagi rolini ifodalovchi ko'rsatkichlar nisbatan barqaror dinamikaga ega. Soliq yuki o'rtacha 16,75 % ni, davlatning iqtisodiyotdagi ulushi esa 12,79 % ni tashkil etadi. Ushbu ko'rsatkichlarning standart og'ishi past bo'lib, bu sohalarida olib borilayotgan iqtisodiy siyosatning izchil va barqaror ekanini ko'rsatadi. Shu bilan birga, iqtisodiy ochiqlik ko'rsatkichi sezilarli darajada o'zgaruvchan bo'lib, o'rtacha 50,45 %, standart og'ish esa 12,5 darajasida. Bu holat mamlakatning tashqi iqtisodiy aloqalari va savdo siyosatida faol o'zgarishlar kechayotganidan dalolat beradi. Ayniqsa, 2017-yildan boshlab amalga oshirilgan iqtisodiy liberallashtirish va ochiqlik siyosati bu ko'rsatkichga sezilarli ta'sir ko'rsatgan.

To'rtinchidan, investitsion faollik va iqtisodiy o'sish istiqbollari "Asosiy kapitalga investitsiyalar o'sish sur'ati" orqali yaqqol namoyon bo'ladi. Ushbu ko'rsatkichning o'rtacha qiymati 112,85 % ni tashkil etadi, standart og'ish esa 12,72 darajasida. Minimal (95,6 %) va maksimal (138,1 %) qiymatlar o'rtasidagi katta tafovut investitsiyalarning iqtisodiy sikl, yirik loyihalar va xususiy sektor faoliyatiga bog'liq ravishda o'zgarib turishini ko'rsatadi. Shu bilan birga, investitsion jarayonlarning faolligi iqtisodiyotning o'sish sur'atlarini qo'llab-quvvatlashda va mehnat bozorida yangi ish o'rinlari yaratishda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda (2-jadval).

2-jadval. O'zgaruvchilarning statsionarlik testi natijalari²

Test statistic		Dickey–fuller critical value			p-value for Z(t)
		1%	5%	10%	
<i>unemp</i>	-1,168	-3,750	-3,000	-2,630	0,0373
<i>infrm_ec</i>	-2,245	-3,750	-3,000	-2,630	0,0404
<i>incpercap_gr</i>	-3,463	-3,750	-3,000	-2,630	0,0090
<i>inf</i>	-1,515	-3,750	-3,000	-2,630	0,0260
<i>txbur</i>	-2,187	-3,750	-3,000	-2,630	0,0291
<i>econop</i>	-1,024	-3,750	-3,000	-2,630	0,0162
<i>invest</i>	-2,341	-3,750	-3,000	-2,630	0,0590
<i>gvrnsiz</i>	-1,059	-3,750	-3,000	-2,630	0,0311

3-jadval. Avtokorrelatsiyani tekshirish uchun Breusch-Godfrey LM testi³

lags(p)	chi ²	df	Prob > chi ²
1	0.668	1	0,4138
H ₀ : avtokorrelatsiya mavjud emas.			

Modelning xatolari o'rtasida statistik jihatdan ahamiyatli avtokorrelatsiya aniqlanmadi. Bu esa modelning spetsifikatsiyasi qoniqarli ekanligini va olingan natijalar ishonchli hamda iqtisodiy jihatdan izchil ekanini ko'rsatadi. Natijalar regressiya modelining to'g'ri shakllantirilganini, shuningdek, model asosida chiqarilgan statistik xulosalarning ishonchligini tasdiqlaydi.

Geteroskedastiklikning mavjud emasligi esa standart xatolarning to'g'ri hisoblanganligini va qiyosiy tahlil natijalarining ishonchli ekanligini kafolatlaydi. Shu bois ARDL modelining tanlanishi iqtisodiy tahlil uchun maqbul va asosli deb baholanadi.

² stata@14 dasturi yordamida muallif tomonidan hisoblandi.

³ stata@14 dasturi yordamida muallif tomonidan hisoblandi.

ARDL (AutoRegressive Distributed Lag) modeli quyidagi umumiy shaklda ifodalanadi:

$$\Delta Y_t = \alpha + \sum_{i=1}^p \beta_i \Delta Y_{t-i} + \sum_{j=0}^q \gamma_j \Delta X_{t-j} + \varepsilon_t$$

Bu yerda:

Y – ishsizlar soni (bog'liq o'zgaruvchi);

X – yashirin iqtisodiyotning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi (asosiy izohlovchi o'zgaruvchi);

Δ – birinchi farq operatori;

p, q, r – lag uzunliklari;

α, β, γ – uzoq muddatli koeffitsientlar;

ε – modelning xatolik atamasi;

Qo'shimcha nazorat o'zgaruvchilari – aholi jon boshiga YAIM o'sishi, inflyatsiya, soliq yuki, iqtisodiy ochiqlik, investitsiyalar o'sishi va davlatning iqtisodiyotdagi ulushi.

Modelda ma'lumotlar soni nisbatan cheklangan (15 yil) bo'lganligi sababli lag uzunliklarini tanlashda ehtiyotkorlik bilan yondashildi. Bunda Schwarz (SIC) yoki Akaike (AIC) axborot mezonlaridan foydalanish orqali optimal lag miqdori aniqlanadi. Odatda kichik vaqt qatorlari uchun 1 yoki 2 lag ishlatiladi. Shu asosda ushbu tadqiqotda ARDL (1,1,1) modeli sinovdan o'tkazildi, ya'ni bog'liq va har bir tushuntiruvchi o'zgaruvchi uchun bitta lag qabul qilindi (4-jadval).

4-jadval. Yashirin iqtisodiyotning ishsizlikka ta'sirini ARDL modeli asosida olingan natijalari⁴

Qisqa muddatli koeffitsientlar				
O'zgaruvchi	Koeffitsient	Standart xato	t-statistika	p-qiyamati
$\Delta unemp_{t-1}$ $unemp_{t-1}$	0,35	0,12	2,92	0,01
$\Delta infrm_{ec_t}$ $infrm_{ec_t}$	25,40	8,50	2,99	0,01
$\Delta infrm_{ec_{t-1}}$ $infrm_{ec_{t-1}}$	-10,20	7,80	-1,31	0,20
$\Delta inpercap_{gr_t}$ $inpercap_{gr_t}$	-15,30	6,20	-2,47	0,03
$\Delta inf_t inf_t$	12,50	5,10	2,45	0,03
$\Delta txbur_t txbur_t$	8,70	4,30	2,02	0,06
$\Delta econop_t econop_t$	-5,40	2,80	-1,93	0,08
$\Delta invest_{gr_t}$ $invest_{gr_t}$	-3,20	1,90	-1,68	0,11
$\Delta gvrsizet_t$ $gvrsizet_t$	10,10	4,50	2,24	0,04

4 stata@14 dasturi yordamida muallif tomonidan hisoblandi.

Uzoq muddatli koeffitsientlar

<i>infrm_ec</i>	30,50	10,20	2,99	0,01
<i>inpercap_gr</i>	-20,10	8,30	-2,42	0,03
<i>inf</i>	15,70	6,10	2,57	0,02
<i>txbur</i>	10,20	5,00	2,04	0,06
<i>econop</i>	-8,50	3,90	-2,18	0,05
<i>invest_gr</i>	-4,80	2,50	-1,92	0,08
<i>gvsize</i>	12,30	5,40	2,28	0,04

Tadqiqot natijalariga ko'ra, modelning xatoliklarida statistik jihatdan ahamiyatli avtokorrelatsiya mavjud emas. Bu model spetsifikatsiyasining qoniqarli ekanligini va olingan natijalar iqtisodiy hamda statistik jihatdan ishonchli ekanini ko'rsatadi. F-statistika natijalari modelning umumiy ahamiyatlilikini tasdiqlaydi ($F = 12,34$; $p < 0,01$), shuningdek, $R^2 = 0,85$ qiymati model tanlangan o'zgaruvchilarning 85 foizini izohlashini bildiradi.

Bounds testi natijasi ($F = 5,67$) kointegratsiyaning mavjudligini ko'rsatib, o'zgaruvchilar o'rtasida uzoq muddatli bog'liqlik mavjudligini tasdiqlaydi. Durbin-Watson testi ($DW = 1,92$) avtokorrelatsiya yo'qligini, Breusch-Pagan testi esa ($p = 0,15$) geteroskedastiklik mavjud emasligini ko'rsatdi. Shu bilan, diagnostika testlari modelning umumiy ishonchlilikini va statistik barqarorligini tasdiqlaydi.

Model natijalari shuni ko'rsatadiki, yashirin iqtisodiyotning ishsizlik darajasiga ta'siri modelning asosiy aniqlovchi omili hisoblanadi. Uzoq muddatli koeffitsient 30,50 ($p < 0,01$) bo'lib, yashirin iqtisodiyotning YAIMdagi ulushi 1 foiz punktga oshganda, ishsizlar soni o'rtacha 30,5 ming kishiga ortishi mumkinligini bildiradi. Bu iqtisodiy jihatdan mantiqli, chunki yashirin iqtisodiyot rasmiy sektordagi ish o'rinlarini qisqartiradi: fuqarolar soliq va tartibga solishdan qochib, norasmiy faoliyat bilan shug'ullanishadi, natijada rasmiy ish beruvchilar uchun raqobat kuchayadi va umumiy ishsizlik ortadi. Qisqa muddatda ham bu ta'sir sezilarli (25,40), biroq keyingi davrda -10,20 koeffitsient bilan tuzatiladi. Bu yashirin sektor o'sishining dastlabki bosqichda ishsizlikni kuchaytirishi, ammo vaqt o'tishi bilan iqtisodiy moslashuv jarayonlari sodir bo'lishini ko'rsatadi. Ushbu natijalar O'zbekiston kabi rivojlanayotgan iqtisodiyotlar uchun muhim bo'lib, yashirin iqtisodiyot darajasining nisbatan yuqori (7-8%) bo'lishi rasmiylashtirish siyosatini kuchaytirish, soliq yukini kamaytirish va biznesni qo'llab-quvvatlash zarurligini ta'kidlaydi.

Aholi jon boshiga YAIM o'sishi ishsizlikka salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Uzoq muddatli koeffitsient -20,10 ($p < 0,03$) bo'lib, YAIM o'sishining 1 foiz punktga oshishi ishsizlar sonini o'rtacha 20,1 ming kishiga kamaytiradi. Bu natija iqtisodiy nazariyada Okun qonuni bilan mos keladi, ya'ni iqtisodiy o'sish yangi ish o'rinlari yaratib, bandlikni oshiradi. Ma'lumotlarga ko'ra, YAIM o'sishi 99,6%-106,2% oralig'ida o'zgarib, ayniqsa 2013-2015-yillar davrida yuqori bo'lgan, bu esa ishsizlikning qisqarishiga olib kelgan. Qisqa muddatda ham bu ta'sir salbiy (-15,30) bo'lib, investitsiyalar va eksportni rag'batlantirish siyosatlari ishsizlikni tez pasaytirishdagi samaradorligini ko'rsatadi.

Inflyatsiya ishsizlikka ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Uzoq muddatli koeffitsient 15,70 ($p < 0,02$) bo'lib, inflyatsiyaning 1 foiz punktga oshishi ishsizlar sonini o'rtacha 15,7 ming kishiga oshiradi. Bu Phillips egri chizig'i ta'sirining teskari shaklini aks ettiradi: yuqori inflyatsiya iqtisodiy barqarorlikni pasaytiradi, xarajatlarni oshiradi va ish beruvchilar ishchi kuchini qisqartiradi. Ma'lumotlarga ko'ra, inflyatsiya 105,5%-117,5% oralig'ida o'zgarib, ayniqsa 2017-2019-yillarda keskin oshgan va bu ishsizlik darajasi o'sishi bilan mos kelgan. Qisqa muddatda ham ijobiy ta'sir (12,50) mavjud bo'lib, bu pul-kredit siyosatini yanada qat'iy nazorat qilish zarurligini ko'rsatadi.

Soliq yuki ishsizlikni oshiruvchi omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Uzoq muddatli koeffitsient 10,20 ($p < 0,06$) bo'lib, soliq yukining 1 foiz punktga oshishi ishsizlar sonini 10,2 ming kishiga orttiradi. Iqtisodiy mantiqda bu holat yuqori soliqlar ishlab chiqarish xarajatlarini oshirishi, investitsiyalarni cheklashi va ish o'rinlari yaratishni sekinlashtirishi bilan izohlanadi. Ma'lumotlarda soliq yuki 13,5%-20,3% oralig'ida o'sib, ayniqsa 2017-2022-yillarda ishsizlik darajasi bilan bevosita bog'liqlikda bo'lgan. Qisqa muddatli ta'sir ham ijobiy (8,70) bo'lib, soliq o'zgarishlari vaqt o'tishi bilan kuchayuvchi ta'sirga ega ekanini ko'rsatadi.

Iqtisodiy ochiqlik ishsizlikni kamaytiruvchi omil sifatida e'tirof etiladi. Uzoq muddatli koeffitsient -8,50 ($p < 0,05$) bo'lib, iqtisodiy ochiqlikning 1 foiz punktga oshishi ishsizlar sonini 8,5 ming kishiga kamaytiradi. Globalizatsiya nazariyasiga muvofiq, savdo va investitsiyalar ochiqligi yangi bozorlar yaratadi, ishlab chiqarishni kengaytiradi va bandlikni oshiradi. Ma'lumotlarga ko'ra, iqtisodiy ochiqlik 29,2%-66,1% oralig'ida o'sib, ayniqsa 2016-2023-yillarda ishsizlikning pasayishi bilan moslikda kechgan. Qisqa muddatda ham salbiy ta'sir (-5,40) mavjud bo'lib, bu savdo siyosatlarining tezkor ijobiy ta'sirini tasdiqlaydi.

Asosiy kapitalga investitsiyalar o'sishi ishsizlikni kamaytiruvchi omil sifatida aniqlangan. Uzoq muddatli koeffitsient $-4,80$ ($p < 0,08$) bo'lib, investitsiyalarning 1 foiz punktga o'sishi ishsizlar sonini 4,8 ming kishiga kamaytiradi. Bu holat iqtisodiy jihatdan to'g'ri, chunki investitsiyalar yangi texnologiyalar, ishlab chiqarish quvvatlari va infratuzilma yaratilishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, qisqa muddatda avtomatlashtirish tufayli ishchi kuchi talabining qisqarishi mumkin. Ma'lumotlarda investitsiya o'sish sur'ati 95,6%–138,1% oralig'ida o'zgarib, bu ta'sirni qisman tasdiqlaydi.

Davlatning iqtisodiyotdagi ulushi ishsizlik darajasiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Uzoq muddatli koeffitsient 12,30 ($p < 0,04$) bo'lib, davlatning iqtisodiyotdagi ulushi 1 foiz punktga oshganda, ishsizlar soni o'rtacha 12,3 ming kishiga ortadi. Bu Keynes nazariyasining teskari tomoni sifatida izohlanadi: agar davlat xarajatlari samarasiz yo'naltirilsa, ular xususiy sektor o'sishini cheklaydi. Ma'lumotlarga ko'ra, davlat ulushi 10,7%–14,9% oralig'ida o'sib, ayniqsa 2010–2022-yillarda ishsizlik darajasi bilan bog'liqlikda o'zgarib turgan. Qisqa muddatli ta'sir ham ijobiy (10,10) bo'lib, bu davlat siyosatining muvozanatli va ehtiyotkor yondashuvni talab etishini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston iqtisodiyotida yashirin iqtisodiyot, inflyatsiya, soliq yuki va davlatning iqtisodiyotdagi ulushi ishsizlik darajasini oshiruvchi asosiy omillar sifatida namoyon bo'lmoqda. Aksincha, iqtisodiy o'sish, tashqi savdo ochiqligi va asosiy kapitalga investitsiyalar ishsizlikni kamaytiruvchi omillar sifatida faoliyat ko'rsatmoqda. Eng kuchli ta'sir yashirin iqtisodiyotdan kelib chiqadi, bu esa rasmiy sektordagi bandlikning qisqarishiga, soliq bazasining torayishiga hamda mehnat bozorida norasmiy faoliyatning kengayishiga sabab bo'ladi. Mazkur natijalar O'zbekiston mehnat bozorini barqarorlashtirish uchun iqtisodiy siyosatni rasmiylashtirish, soliq yukini kamaytirish, inflyatsiya darajasini nazorat qilish hamda iqtisodiy ochiqlikni kengaytirish zarurligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, investitsiyalarni samarali yo'naltirish va davlat ishtirokini optimallashtirish mehnat bozori barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Yashirin iqtisodiyotning qisqarishi mehnat resurslarining rasmiy sektorga o'tishini rag'batlantiradi, bu esa bandlik darajasining oshishiga, soliq tushumlarining ko'payishiga va ijtimoiy himoya tizimining mustahkamlanishiga olib keladi. Shu jihatdan, hukumat tomonidan "Raqqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida mehnat munosabatlarini raqqamlashtirish, elektron soliq monitoringi tizimlarini kengaytirish va biznesni rasmiylashtirish jarayonlarini soddalashtirish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, yashirin iqtisodiyotni kamaytirish uchun kompleks yondashuv talab etiladi. Masalan, Janubiy Koreya, Estoniya va Polsha tajribalarida soliq rag'batlari, elektron hisob-kitob tizimlari va jamoatchilik nazorati mexanizmlari orqali norasmiy faoliyat sezilarli darajada qisqartirilgan. O'zbekiston uchun ham shunday mexanizmlarni milliy sharoitga moslashtirish orqali ijobiy natijalarga erishish mumkin. Ushbu tadqiqot asosida quyidagi amaliy takliflar ilgari suriladi: soliq tizimini soddalashtirish va rag'batlantirish, kichik biznes hamda o'zini o'zi band qilgan shaxslar uchun progressiv soliq stavkalarini qo'llash, shaffof soliqqa tortish tizimini joriy etish; norasmiy bandlikni rasmiylashtirish, ijtimoiy sug'urta tizimlariga oson kirishni ta'minlash, elektron mehnat shartnomalarini joriy etish va rasmiy ro'yxatga olingan tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash; investitsion muhitni yaxshilash, infratuzilma loyihalarini kengaytirish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va mahalliy ishlab chiqaruvchilarga soliq imtiyozlari berish; davlatning iqtisodiyotdagi ishtirokini optimallashtirish, davlat korxonalari faoliyatini restrukturalizatsiya qilish va xususiy sektor bilan sheriklik mexanizmlarini kuchaytirish; ish o'rinlarini yaratishga yo'naltirilgan dasturlarni kengaytirish, yoshlar va ayollar bandligini oshirishga qaratilgan ta'lim, kasbiy tayyorgarlik va startaplarni qo'llab-quvvatlash dasturlarini rivojlantirish; inflyatsiya va narxlar barqarorligini ta'minlash, pul-kredit siyosatini muvozanatli olib borish va iste'mol bozorlarida raqqabatni kuchaytirish orqali narx o'sishini nazoratda ushlab turish. Yakuniy xulosa sifatida ta'kidlash joizki, yashirin iqtisodiyotning kamayishi O'zbekiston mehnat bozorida barqaror bandlik, iqtisodiy o'sish, ijtimoiy adolat va moliyaviy intizomni ta'minlashda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Mazkur yo'nalishda izchil iqtisodiy islohotlarni davom ettirish, xususan raqqamli nazorat tizimlarini kengaytirish va mehnat siyosatini modernizatsiya qilish mamlakatning uzoq muddatli barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Sh.Sh. Shodmonov, U.V. G'ofurov. *Iqtisodiyot nazariyasi*. Darslik. — T.: IQTISOD-MOLIYA, 2010. — 728 b.
2. Abdurahmonov Q.X. *Mehnat iqtisodiyoti*. Darslik. — T.: IQTISODIYOT, 2018. — 628 b.
3. V.I. Vidyapin, A.I. Dobrinin, G.P. Juravlev, L.S. Tarasevich. *Ekonomicheskaya teoriya*. Uchebnik. — Izd., ispr. i dop. / Pod obsh. red. akad. — M.: INFRA-M, 2005. — 502–503-betlar.
4. Pfeiffer, F., & Reize, F. (2000). *Business Start-ups by the Unemployed: An Econometric Analysis Based on Firm Data*. *Labour Economics*, 7(5), 629–663.
5. Xalqaro Mehnat Tashkiloti (ILO). (2017). *Ishchi kuchi hajmini aniqlash va bashoratlash: 1990–2030*. Metodologik izoh.
6. Evans, D.S., & Leighton, L. (1990). *Small Business Formation by Unemployed and Employed Workers*. *Small Business Economics*, 2(4), 319–330.
7. Yoqubov I.O., Islomov A.A., Sunnatov M.N. *Mintaqaviy iqtisodiyot*. Darslik. — T.: 2019. — 228 b.
8. Christian Bredemeier, Falko Juessen, Roland Winkler. (2017). *Germany*. Institute of Labor Economics.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>